

İNSAN HAKLARI AÇISINDAN DEVLET TARAFINDAN İŞLENEN KİŞİSEL VERİLERİN AÇIKLANMASI*

Ayşenur OCAK**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7387-1120>

DOI: 10.30915/abd.854284

Makalenin Geldiği Tarih: 01.01.2020 **Kabul Tarihi:** 02.03.2020

* **Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK – ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.**

** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

ÖZ

Kişisel verilerin korunması hakkı, bireyin kişisel verileri üzerinde karar verme özgürlüğünü korumaktadır. Bu koruma, işleme kapsamına giren verinin kaydedilmesi ile silinmesi arasında geçen birçok faaliyeti kapsamaktadır. Bunlardan biri de, kişisel verilerin üçüncü kişilere aktarılmasıdır. Kişisel verilerin korunması hakkı, bu verilerin ilgisiz üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesine ve kullanılmasına karşı bir güvence teşkil etmektedir. Bu kapsamda devlet tarafından işlenen kişisel verilerin de bu güvenceleri taşınması gerekmekte, kamu yararı gereği işlenen çok sayıda verinin üçüncü kişiler tarafından öğrenilip kullanılmasına karşı yeterli güvencelerin sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla devlet kayıt altında tutulan kişisel verileri yetkisiz üçüncü kişilerle paylaşmama şeklinde negatif ve veri güvenliğinin sağlanması konusunda yeterli yasal çerçevenin oluşturulması ile idari ve adli makamların bu çerçeveye uygun davranmasını sağlamak şeklinde pozitif yükümlülük altındadır.

Anahtar Kelimeler: kişisel veri, veri aktarımı, erişim, gizlilik, özel hayat.

DISCLOSURE OF PERSONAL DATA PROCESSED BY
THE STATE IN RESPECT OF HUMAN RIGHTS

ABSTRACT

The right to protection of personal data protects the individual's freedom to decide on his or her personal data. This protection covers many activities between collecting and erasure the data within the scope of processing. One of them is the transfer of personal data to third parties. The right to the protection of personal data constitutes a guarantee against the learning and use of such data by unrelated third parties. In this context, the personal data processed by the state should bear these assurances and it should be ensured that data are protected against unlawful access and use of the data by third parties. Therefore, the state has a negative obligation not to share the recorded personal data with unauthorized third parties, and has a positive obligation to ensure adequate legal framework for data security and to ensure that the administrative and judicial authorities comply with this framework.

Keywords: personal data, data transfer, access, privacy, private life.

GİRİŞ

Kişisel verilerin korunması hakkı, günümüzdeki teknolojik ve toplumsal değişimler karşısında mahremiyeti ile ilgili olarak savunmasız kalan bireyi daha iyi koruyabilmek amacıyla özel hayata saygı hakkından türetilmiş bir haktır. Bu hakkın özel hayata saygı hakkından bağımsız bir hak olup olmadığı konusunda farklı görüşler bulunsa da^[1] kendine özgü ilkeleri olan söz konusu hak özel hayata saygı hakkından büyük ölçüde ayrılmaktadır.^[2] Bu ayrılık uluslararası belgelere de yansımış, AB mevzuatında önceleri özel hayata saygı hakkı ile birlikte^[3] ve bir direktifte düzenlenen bu hak son gelişmelerle birlikte üye devletler için bağlayıcı nitelik taşıyan bir tüzük ile koruma altına alınmıştır.^[4]

Kişisel verilerin korunması hakkı kamusal makamların veya diğer kişilerin kişilere ait verilerin işlenmesinde bireyin temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle bireyin kişisel verileri üzerinde karar verme özgürlüğünü korumaktadır.^[5] Başka bir ifadeyle, buradan korunan başkalarının zihinlerinde oluşan bilgiler değil, bu bilgilerin kişinin kendisinin kontrolünde olmasıdır.^[6] Avrupa İnsan

-
- [1] Dülger, Murat Volkan, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, Hukuk Akademisi, İstanbul, 2019, s. 46. Kişisel verilerin korunması hakkının niteliği konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Dülger, Murat Volkan, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** 5 (1), Bahar 2018, s. 76-82.
- [2] Küzeci, Elif, **Kişisel Verilerin Korunması**, Turhan Kitapevi, 2010, Ankara, s. 70-74; Dülger, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, s. 46.
- [3] Örneğin Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 7. maddesinde “Özel hayata ve aile hayatına saygı” başlığı altında, 8. maddesinde ise “Kişisel verilerin korunması” başlığı altında düzenleme yapılmıştır.
- [4] AB hukukunda kişisel verilerin korunması konusunda önem taşıyan 95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Direktifi, 25.5.2018 tarihinde yürürlüğe giren ve üye devletler için bağlayıcı olan Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile yürürlükten kaldırılmıştır.
- [5] Şimşek, Oğuz, **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s. 119.
- [6] Fried, Charles “Privacy” (1968) 77: 3 Yale LJ 475 at 482 [Fried, “Privacy”] [emphasis in original]’den aktaran Hunt, Chris DL, Conceptualizing Privacy and Elucidating Its Importance: Foundational Considerations for the Development of Canada’s Fledging Privacy Tort.2011. s. 181. <https://www.queensu.ca/lawjournal/sites/webpublish.queensu.ca.qljwww/files/files/issues/pastissues/Volume37a/5-Hunt.pdf> (E.T. 12.10.2020).

Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) kişisel verilere ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır; ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kişisel verilere ilişkin uyumsuzlukları Sözleşme'nin 8. maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında ele almakta ve devletlerin kişisel verilerin korunması konusunda yükümlü olduklarını kabul etmektedir.^[7] Anayasamızda ise, 2010 yılında 5982 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle kişisel verilerin korunması hakkı açıkça anayasal güvenceye kavuşmuştur. Buna göre, “*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. (...)*”^[8]

Kişisel veriler, belirli veya kimliği belirlenebilir olmak kaydıyla bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmektedir.^[9] Buna göre ad, soyad, doğum tarihi gibi kimliği ortaya koyan veriler dışında telefon numarası, özgeçmiş, genetik bilgi, ses, tercih, üyelik, hobi, etkileşimde bulunulan kişiler gibi kişiyi dolaylı olarak belirlenebilir kılan ekonomik, sosyal, fiziki ya da mesleki veriler de bu kapsamda değerlendirilmektedir.^[10] Bununla birlikte siyasi görüş, felsefi ve dini görüş, ahlaki eğilim, ırki köken, cinsel hayat, sağlık durumu, sendikal

[7] Aktaş, Batuhan, **Özel Hayatın Gizliliğini İhlal** (İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Açısından), Der Yayınları, İstanbul 2017, s.19.

[8] 1982 Anayasası, md. 20/3.

[9] 2016/679 sayılı AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation–GDPR), md. 4; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, md. 3/d.

[10] AİHM, Niemietz v. Germany, B.N. 13710/88, 16.12.1992, § 29-33. Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 tarihli ve E.2013/122, K.2014/74 sayılı kararı. 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun gerekçesinde de kişisel veri kavramının ifade ettiği geniş kapsama işaret edilmektedir: “*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Yalnızca ad, soyad, doğum tarihi ve doğum yeri gibi kişinin kesin teşhisini sağlayan bilgiler değil, kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin bilgiler de kişisel veridir. Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade eder. Bu durum, kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ifade eden somut bir içerik taşıması veya kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtla ilişkilendirilmesi sonucunda kişinin belirlenmesini sağlayan tüm halleri kapsar.*”

bağlantılar gibi veriler özel nitelikli (hassas) veriler olarak kabul edilmekte ve özel olarak korunmaktadır.

Kişisel verilerin korunması ile kişisel verilerin işlenmesi sırasındaki koruma kastedilmektedir. Dolayısıyla, bu hak işleme kapsamına giren her türlü faaliyete karşı bir güvence sağlamaktadır.^[11] İşleme, kişisel verilerin toplanması ile silinmesi arasında geçen uzun bir süreci ifade etmekte ve bu süreçteki birçok işlemi içermektedir.^[12] 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nda bu işlemler, elde edilme, kaydedilme, depolanma, muhafaza edilme, değiştirilme, yeniden düzenlenme, açıklanma, aktarılma, devralınma, elde edilebilir hâle getirilme, sınıflandırılma ya da kullanılmasının engellenmesi şeklinde örneklendirilmiştir.^[13]

6698 sayılı Kanun'un söz konusu hükmünde açıkça belirtildiği üzere kişisel verilerin korunması hakkı ile bireyin karşısında korunduğu işlemlerden biri de verilerinin açıklanmasıdır.^[14] Dolayısıyla Kanun'da bireyleri, kişisel verilerinin üçüncü kişilere açıklanmasına karşı koruyucu hükümler yer almaktadır. Kanun'un 8. maddesinde kişisel verilerin ancak kişinin rızası dâhilinde aktarılabileceği belirtilmektedir; ancak yine bu maddede bazı hallerde ilgili kişinin rızası olmaksızın da verilerin aktarılabileceği ifade edilmektedir.^[15] Kanun'un 12/1. maddesinde ise verilerin güvenliğine ilişkin

[11] AYM, E. 2013/122, K. 2014/74, 9.04.2014.

[12] Özdemir, Hayrünnisa, **Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s.291.

[13] 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, md. 3/e.

[14] Çekin, Mesut Serdar, **6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 46.

[15] 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, "MADDE 5- (1) *Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez. (2) Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür: a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi. b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması. c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması. ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması. d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması. e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlenmesinin zorunlu olması. f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması."*

hükümlere yer verilmiştir. Buna göre, veri sorumluları^[16] kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek ve verilerin muhafazasını sağlamakla yükümlüdür. Aynı maddenin 3. fıkrasına göre de veri sorumluları ile veri işleyenler,^[17] öğrendikleri kişisel verileri bu Kanun hükümlerine aykırı olarak başkasına açıklayamaz ve işleme amacı dışında kullanamazlar. Dolayısıyla, veri güvenliği ilkesi, kişisel verilerin ilgili kişinin rızası^[18] dışında, hukuka aykırı bir şekilde bir başkasına açıklanmasına karşı güvence teşkil etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi de devlet tarafından tutulan kişisel kayıtların üçüncü kişilere açıklanmasını özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirmekte^[19], bu maddenin kişinin kendisi hakkındaki bilgileri kontrol edebilme hukuksal çıkarını da kapsadığını belirtmektedir.^[20] Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi *Peck/Birleşik Krallık*^[21] kararında kişinin kamera görüntülerinin kamuya ifşa edilmesini özel hayata saygı hakkına yönelik ciddi bir müdahale olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, bu kararda başvuruçunun şikâyetinin görüntüsünün kaydedilmesinden ziyade bu kayıtların açıklanması ile ilgili olduğunun altını çizmiştir.^[22]

Gerçekten de bireyin kendisi ile ilgili bilgilerin rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması ve bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılmaması konusunda menfaati bulunmaktadır. Bu menfaat, devlet tarafından tutulan kişisel veriler söz konusu olduğunda daha da anlamlı hale gelmektedir. Zira kamu kurum ve kuruluşları 6698 sayılı Kanun kapsamında yer alsalar da özel

[16] 6698 Sayılı Kanuna göre veri sorumlusu, kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir.

[17] 6698 Sayılı Kanuna göre veri işleyen, veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir.

[18] Başalp, Nilgün, **Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, s. 39 vd.; Yüksel, Saadet, **Özel Yaşamın Bir parçası Olarak Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Gizliliğine Önleyici Denetimle Müdahale**, İstanbul, Beta Basım, 2012.. 113.

[19] Schabas, William A., *The European Convention on Human Rights*, Oxford, 2015, s. 383, AYM, Fatih Saraman Başvurusu, B.N. 2014/7256, K.T. 27.2.2019, para. 57. AİHM, C.C. v. Spain, B.N. 1425/06, K.T. 6.10.2009, para. 33-34.

[20] AYM, Nurcan Belin Başvurusu, B.N. 2014/14187, 10.1.2018, para. 37.

[21] AİHM, Peck v. United Kingdom, B.N. 44647/98, 28.04.2003.

[22] AİHM, Peck v. United Kingdom, B.N. 44647/98, 28.04.2003, para. 62-63.

kişilerden farklı olarak ilgili kişinin rızası olmaksızın Anayasa ve Kanundaki “kanunda öngörülme”^[23] hükmüne dayanarak çok sayıda kişisel veriyi işleyebilmektedir. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşları tarafından gerçekleştirilen bu işlemlerin bir kısmı da 6698 sayılı kanunun uygulanmayacağı haller arasında kalmaktadır. Dolayısıyla, devlet tarafından işlenen kişisel veriler bakımından bireyler çok daha geniş bir belirsizlikle karşı karşıyadır. Devlet Denetleme Kurulu tarafından 2013 yılında hazırlanan Rapor’da da “*Pek çok kanunda kişisel verilerin toplanması konusunda kurumların yetkili olduğunu belirten hükümler mevcut olmakla birlikte, bu yetki çerçevesinde kişisel verilerin hangi ilkeler kapsamında toplanacağı, ne şekilde korunacağı, kimlerle ve ne şekilde paylaşılacağı, nasıl silineceği, kişilerin Anayasa ile getirilen haklarını kullanabilmeleri için kurumların ne tür önlemler alması gerektiği gibi pek çok hususa genellikle yer verilmediği, bu hususlardan bazılarında yer veren düzenlemelerin ise yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür.*” denilerek bireylerin bu belirsizlik karşısında korunması gerektiğine işaret edilmiştir.^[24]

Kişisel veriler bağlamında açıklama, kayıt altında olan ya da işlenerek elde edilen verilerin üçüncü kişilere duyurulması anlamına gelmektedir. Bu, verilerin üçüncü kişilere aktarılması ve üçüncü kişilere verileri görünümlenme ya da elde etme fırsatı verilmesi şeklinde gerçekleşebilir.^[25] Kamu kurum ve kuruluşları tarafından işlenen kişisel veriler de, verilerin erişime açık hale getirilmesi (I) ya da verilerin doğrudan aktarılması (II) şeklinde üçüncü kişilere açıklanabilmektedir. Her iki durumda da kişisel verilerin korunması hakkına yönelik bir müdahale söz konusu olmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarında da devletin söz konusu verileri paylaşmama ve elde edilmesini önleme yükümlülüklerine dikkat çekilmekte, bu yükümlülükler aykırı davranışların kişisel verilerin korunması hakkına müdahale teşkil edeceği belirtilmektedir. Bu noktada asıl önemli olan bu müdahalenin söz konusu hakkı ihlal edip etmediği hususudur. Bu hususta ise her iki Mahkeme’nin kararları yol gösterici olmaktadır.

[23] Işık Kama, Sezen, **Avrupa Veri Koruma Hukukuna Anayasal Bir Bakış**, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 231, 256.

[24] T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, *Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları*, S. 2013/3, T. 27.11.2013, s. 790.

[25] Kazemi, Robert, **General Data Protection Regulation**, Tredition, Hamburg, 2018, s. 16.

I. Kişisel Verilerin Üçüncü Kişilerin Erişimine Açık Hale Getirilmesi

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi özel hayat ve aile hayatına saygı hakkının kullanılması konusunda kişisel verilerin korunmasının çok önemli olduğunu ifade etmektedir. Kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında bireylere sağlanan güvencelerden biri de söz konusu verilerin üçüncü kişilere açıklanmamasıdır.^[26] Dolayısıyla, görüntü, sağlık durumu, mesleki ve sendikal bilgiler gibi kişisel verilerin açıklanması bu hakka yönelik bir müdahale teşkil etmektedir.^[27]

Kamu kurum ve kuruluşlarında kamu yararı gereği kişilere ait birçok veri işlenmektedir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nde en temel kişisel veri niteliğinde olan kimlik ve adres bilgileri, Sosyal Güvenlik Kurumu'nda ise sigorta ve sağlık verileri bulunmaktadır. Öte yandan Bakanlıklar da kişilere ait, üstelik pek çoğu hassas nitelikte olan veriyi kayıt altında tutmaktadır. Örneğin Adalet Bakanlığı, adli ve idari yargıya ilişkin tüm işlemler ile yargıya ve yargı mensuplarına ilişkin idari işlemlerin yapıldığı, tutuklama, yakalama kararı çıkartma gibi vatandaşların günlük hayatlarına etki edebilecek işlemlerin de gerçekleştirildiği UYAP'ı bünyesinde barındırmaktadır.

Alman Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin bir kararında da, kamu kurum ve kuruluşlarınca işlenen kişisel veriler insan hakları bağlamında ele alınmıştır. 15 Aralık 1983 tarihli 'Nüfus Sayımı' (*Census*) isimli kararın konusunu Alman Parlamentosu tarafından 1982 yılında kabul edilen Nüfus Sayımı Yasası oluşturmaktadır. Yasa'ya ilişkin hukukçular ve kamuoyu tarafından ileri sürülen eleştiriler, sayım yapılırken kayıt altına alınacak verilerin ve bu verilerin bazı kurum ve kuruluşların erişimine açık tutulması konusunda yoğunluk kazanmıştır. Bu iddialar Mahkeme nezdinde de tartışılmış ve Nüfus Sayımı Yasasının Uygulanması geçici tedbir kararı ile durdurulmuştur. Sonrasında da, söz konusu olan sakıncalı hükümlerin insan haysiyetinin dokunulmazlığı ve kişiliğini geliştirme hakkı kapsamında aykırılık teşkil ettiğine karar verilerek bu hükümler iptal edilmiştir.^[28] Bu karar

[26] AİHM, Leander v. Sweden, B.N. 9248/81, 26.03.1987, para. 48.

[27] AİHM, Leander v. Sweden, B.N. 9248/81, 26.03.1987, para. 48; Soro v. Estonia, B.N. 22588/08, 3.9.2015, para. 56.

[28] Sabuncu, Yavuz, "Alman Anayasa Yargısında Geçici Tedbir Kararı", **Amme İdaresi Dergisi**, s. 84, 85'den aktaran; Dülger, "İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", s.80, 81.

hem kişisel verilerin korunması ihtiyacını çok önceden göstermesi hem de insan onuru ve kişilik haklarının bir sonucu olarak “*kendi kişisel verileri üzerinde tasarruf hakkı*”nın kabul edilmesi bakımından oldukça önemli bir karardır. Ayrıca, kişisel verilerin korunması ile insan hakları ilişkisinin ilk defa ele alındığı bu kararın kişilerin isim, adres, gelir kaynakları, eğitim durumu gibi çeşitli bilgilerin sorulacağı nüfus sayımı ve bu sayım sonucu elde edilen verilerin erişime açık olması hakkında olması^[29] devlet tarafından işlenen kişisel verilerin korunmasının önemini de ortaya koymaktadır.

İşte kişisel verilerin korunması hakkı, bireyleri tüm bu verilerin açıklanmasına karşı korumaktadır. Bu kapsamda devlet, kişisel verilerin yetkisiz kişiler tarafından elde edilmesini veya kullanılmasını önleme ve ayrıca bu verilerin ifşa edilmesini engelleme yükümlülüğü altındadır. Kamu makamlarınca idari (A) ya da yargısal (B) süreçlerde belirtilen koruma yükümlülüğüne uyulmaması kişisel verilerin ilgisiz kişilerce öğrenilmesine, böylece özel hayata saygı hakkının ihlaline yol açmaktadır.^[30]

A. İdari İşleyişte Gerekli Tedbirlerin Alınmaması

Kamu kurum ve kuruluşları tarafından kamu hizmetinin yerine getirilmesi sırasında kişilere ait birçok bilgi ve belge tabii olarak üçüncü kişilerce öğrenilmektedir. Bu durumda her ne kadar bireylerin mahrem hayatına yönelik bir müdahale söz konusu olsa da kamu güvenliği ya da genel sağlığın korunması, suç işlenmesinin önlenmesi gibi amaçlar söz konusu müdahaleyi hukuka uygun hale getirmektedir. Ancak bu amaçların gerçekleştirilecek olması söz konusu müdahaleyi tek başına hukuka uygun hale getirmemekte; bunun için veri paylaşımının demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olması gerekmektedir.

Bu kapsamda kişilere ait bilgilerin devlet tarafından üçüncü kişilerle paylaşılmasında amaç ile müdahale arasında makul bir bağlantının olması beklenmektedir. Bu ilişki değerlendirilirken de somut olayın özelliklerine göre, bilginin güncelliği ve niteliği yanında verinin açıklanmasından elde edilen fayda ya da verinin açıklanmasının ilgili kişi bakımından sonuçları gibi birçok hususun birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Estonya’da, bağımsızlığın kazanılmasından sonra,

[29] Dülger, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, s. 81.

[30] AYM, Nurcan Belin Başvurusu, B.N. 2014/141/87, 10.1.2018, para. 46.

demokratik bir sisteme geçiş için yapılan yasal reformlar kapsamında çıkarılan İfşa Yasası uyarınca eski rejimde şoför olarak istihdam edilen başvurucunun bilgilerinin devletin resmi gazetesinde yayımlanmasıyla ilgili *Sóro/Estonya* davasında, müdahalenin orantısız olduğuna karar vererek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Kararda, başvurucunun istihdam durumunun şoförlükten ibaret olmasına rağmen söz konusu işleme dayanak teşkil eden İfşa Yasası'nda farklı iş seviyeleri arasında kategorik bir ayırım yapılmamasına dikkat çekilmiştir.^[31] Öte yandan söz konusu bilgiler, bağımsızlığın üzerinden on üç yıl geçtikten sonra kamuya paylaşılmıştır. Bu yönüyle, aradan geçen zaman olası tehditleri de oldukça azaltmıştır.^[32] Mahkeme, bilgilerin paylaşılmasının sonuçlarına ilişkin olarak da, söz konusu uygulamanın başvuranın gelecekteki istihdamına doğrudan bir etkide bulunmamakla birlikte iş arkadaşlarının davranışları dolayısıyla başvuranın işi bırakmasına yol açtığını tespit etmiştir. Buna göre söz konusu müdahale kargaşayı önleme ve ulusal güvenlik, kamu güvenliği ve başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma meşru amaçlarını gütmesine rağmen uygulanışı itibarıyla orantısız bulunmuştur.^[33]

Anayasa Mahkemesi, mesleki sicil notlarının korunmasına ilişkin bir başvuruda kamu makamlarının kamu hizmetini yerine getirirken verilerin tutulması ve saklanması konusundaki pozitif yükümlülükleri olduğunu ortaya koymuştur. Bu başvuruda, başvurucu Milli Savunma Bakanlığı Sağlık Dairesi Başkanlığı'nda çalışan bir memurdur ve hakkında düzenlenmiş sicil raporlarına erişim talebinde bulunmuştur. Bu talep doğrultusunda başvurucuya verilmesine karar verilen raporlar “kişiyeye özel” kaydı düşülmediği için bütün aşamalardan -kapalı bir zarf içinde olmaksızın- başvurucuya tebliğ edilmiş, böylece bu süreçteki diğer kişiler raporların içeriğine vakıf olabilmıştır.^[34]

Anayasa Mahkemesi, somut olayda söz konu verilerin yetkisiz kişilerce öğrenilip öğrenilmemesinden ziyade öğrenilmesinin mümkün kılındığının altını çizmektedir. Dolayısıyla bu gibi durumlarda kişisel veriler üçüncü kişiler tarafından öğrenilmemiş olması kamu makamlarını sorumluluktan

[31] AİHM, *Sóro v. Estonia*, B.N. 22588, 3.10.2015, para. 61.

[32] AİHM, *Sóro v. Estonia*, B.N. 22588, 3.10.2015, para. 62.

[33] AİHM, *Sóro v. Estonia*, B.N. 22588, 3.10.2015, para. 63-64.

[34] AYM, Nurcan Belin Başvurusu, B.N. 2014/141/87, 10.1.2018, para. 48.

kurtarmamaktadır.^[35] Kararda, başvuruçunun bilgilerinin yalnızca kamuya açık olmamasının değil aynı zamanda kurum içinde de gizliliğin sağlanmasının önemine dikkat çekilmiştir.^[36] Bu bağlamda kişisel verilerin, yetkisiz yalnızca bir kişi tarafından öğrenilebilmesinin mümkün kılındığı durumlarda dahi kişisel verilerin korunması hakkının ihlali gündeme gelebilecektir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de idari işleyişte kişisel verilerin gizliliğinin korunması noktasında devletin pozitif yükümlülükleri olduğunu kabul etmektedir. Mahkeme *I/Finlandiya* kararında kişisel verilere izinsiz erişilmesine karşın etkili ve somut bir koruma sağlanmasının gerekliliğini belirtmiş, somut olayda olduğu gibi sağlık verileri söz konusu olduğunda bu korumanın hayati değeri olduğunu vurgulamıştır. *I/Finlandiya* kararında, bir devlet hastanesinde hemşire olarak çalışan başvuruçunun, aynı hastanede kendisine konulan HIV-pozitif teşhisinin ilgili personel dışında, iş arkadaşları tarafından da biliniyor olmasından şikayetçi olmuştur. Mahkeme, ulusal mevzuatın Sözleşmenin 8. maddesinde sağlanan verilerin açıklanmaması yönündeki güvenceleri karşılayacak korumayı sağlayamadığından Sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.^[37]

Belirtmek gerekir ki verilerin açıklanması ile ilgili olarak yasal mevzuatın gerekli güvenceyi sağladığının kabul edilebilmesi için korumaya ilişkin genel düzenlemeler yanında söz konusu verilere erişimi engelleyici hükümler de içermesi gerekmektedir.^[38] Örneğin başvuruya konu olay bakımından, ulusal hukukta veri sorumlusu idarenin hasta kayıtlarına yalnızca hastayı tedavi eden personel tarafından erişilebildiğinden emin olması gerekirdi. Dolayısıyla, idari işleyişte veri güvenliğinin korunması konusunda devletin pozitif yükümlükleri hem yeterli yasal çerçevenin oluşturulması hem de idarenin bu çerçeveye uygun işlemesinin sağlanması şeklinde iki boyutludur.

B. Yargısal Süreçte Gerekli Tedbirlerin Alınmaması

Yargılama süreçleri üçüncü kişilerin kamu makamlarının elinde buldukları kişisel verilere erişebilme fırsatı elde ettikleri bir süreçtir. Bu fırsat,

[35] AYM, Nurcan Belin Başvurusu, B.N. 2014/141/87, 10.1.2018, para. 52.

[36] AYM, Nurcan Belin Başvurusu, B.N. 2014/141/87, 10.1.2018, para. 53

[37] AİHM, I v. Finland, B.N. 20511/03, 17.7.2008, para. 45-48.

[38] AİHM, I v. Finland, B.N. 20511/03, 17.7.2008, para. 45-48; Bem Markiyon, Overview of therecent ECHR case-lawrelatedto data protection, Council of Europe, 2019.

yargılama sürecinde yargılamanın aleniliği, silahların eşitliği, sanık hakları gibi kamusal ve bireysel menfaatlerin korunması amacının gerçekleştirilmesi sırasında söz konusu olmaktadır. Zira, dava dosyalarında çok sayıda kişisel veriye yer verildiği gibi, bu veriler aleni olarak gerçekleştirilen duruşmalar sırasında tartışılmakta ya da delil olarak değerlendirilebilmektedir. İşte bu noktada, özel hayata saygı hakkı ile kamu yararı karşı karşıya gelmekte, yargılama faaliyetinin saydamlığının güvence altına alınması ve keyfilikğin önlenmesi ile bireyin mahremiyetinin korunması arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, özellikle sağlık verileri gibi hassas veriler söz konusu olduğunda kişisel verilerin gizliliğinin korunması menfaatinin kamusal menfaatler karşısında daha ağır basabileceğini kabul etmektedir. Bu tür verilerin açığa çıkarılması, bireyin özel hayatına yönelik bir müdahale teşkil edeceği gibi kişinin mesleki ya da sosyal manada dışlanmasına da sebep olabilecektir. Öte yandan bu tür verilerin korunmasına yönelik tedbirlerin alınmadığında bireyler sağlıklarını riske atıp tedavi olmaktan cayabilirler ki bu durum hem birey hem de toplum sağlığı bakımından olumsuz sonuçlar doğurabilir.^[39]

AİHM, *Z./ Finlandiya* kararında, bir hastanın tıbbi verilerinin korunmasındaki menfaatinin suçun soruşturulması ve kavuşturulması ile yargılamanın aleniliği ile korunmak istenen menfaatlere baskın geldiğini kabul etmiştir. Söz konusu davada, HIV hastası olan başvuru hastalığı ve kimliği hakkındaki bilgilerin temyiz mahkemesi tarafından verilen kararda açıklanmasından şikâyetçidir.^[40] Mahkeme, AİHS'in 8. Maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.^[41] Mahkeme, yargıya duyulan güvenin korunması için yargılamanın aleni olarak yapılması, dolayısıyla kamunun kişisel verilere erişimi konusunda Devletin bir takdir marjının olduğunu kabul etmekle birlikte, bunun kapsamının söz konusu verilerin niteliği ve müdahalenin

[39] AİHM, C.C. c. Espagne, B.N. 1425/06, 6.10.2009, para. 31; AİHM, Z v. Finland, B.N. 22009/93, 25.02.1997, para. 95.

[40] Yılmaz, Sabire Sanem, *Tıp Alanında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Olarak Verilmesinin Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 2014, s. 43-44.

[41] Orla Lynskey, *The Foundations of EU Data Protection Law*, Oxford University Press, Oxford, 2015, s. 110.

ciddiyetine bağlı olduğunun altını çizmiştir.^[42] Kararda söz konusu bilgilerin yayımlanmasında hiçbir haklı gerekçe bulunmadığı, özellikle sağlık verilerinin gizli olması gerektiği ve bu ilkenin AİHS'e taraf olan tüm devletlerde oldukça önemli bir ilke olduğunu belirtildikten sonra kişisel sağlık verilerinin ifşa edilmesini engelleyici tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir.^[43] Dolayısıyla, devletin sağlık verilerinin korunması konusundaki pozitif yükümlülüklerine dikkat çekilmiştir.^[44] Sağlık verilerine ilişkin bu hassasiyet, söz konusu verilerin niteliğinden ve açıklanmasının sakıncalarından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda, sağlık verileri, genel olarak kişisel bir veri olarak değil, özel ve aile hayatını önemli ölçüde etkileyen hassas bir veri olarak korunmaktadır.^[45]

Kişisel verilerin dava dosyasına eklenip davanın taraflarına ve duruşma salonundaki diğer kişilere açık hale getirilmesi de özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil etmektedir. Bu müdahalenin, bir hak ihlaline yol açıp açmadığı değerlendirilirken yine söz konusu açıklamanın haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı araştırılmaktadır. AİHM, *Panteleyenکو/Ukrayna* kararında davaya bakmakta olan hâkimin ruh ve sinir hastalıkları hastanesinden başvuranın ruhsal sağlığına ilişkin bilgileri alıp bunları duruşma sırasında açıklaması ile ilgili olarak, söz konusu verilerin davanın neticesini etkilememesi, bir araştırma, duruşma öncesi soruşturma ya da soruşturma için önemli bir bilgi olmaması, dolayısıyla gereksiz bir bilgi olmasını da dikkate alarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.^[46] *L.L. Fransa* kararında da dava dosyasında sağlık verilerine yer verilmesiyle kişisel verilerin alenileştirilmiş olacağı ifade edilmiştir. Mahkeme benzer şekilde, söz konusu verilerin ikincil nitelikte olduğunun ve bu veriler olmadan da aynı sonuca ulaşılabileceğinin altını çizmiştir.^[47]

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kişisel verilerin alenileştirilmesinin önlenmesi konusunda gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini sıklıkla ifade

[42] AİHM, Z v. Finland, B.N. 22009/93, 25.02.1997, para. 99.

[43] AİHM, Z v. Finland, B.N. 22009/93, 25.02.1997. para.113.

[44] Gümüş, A. Tarık, **Devletin Pozitif Yükümlülükleri Ekseninde Özel Hayata Saygı Hakkı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.180.

[45] Fuster, GloriaGonzalez, **The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU**, Springer Science& Business, 2014, p.101.

[46] AİHM, Panteleyenکو v. Ukrayna, B.N. 11901/02, 29.06.2006, para. 61-62.

[47] AİHM, L.L. v. France, B.N. 7508/02, 10.10.2006, para. 46.

etmektedir. Söz konusu tedbirler, iç hukukta yeterli yasal çerçevenin oluşturulması yanında uygulanmasına ilişkin olabilir. Örneğin, *C.C. c. Espagne*^[48] başvurusunda, iç hukuktaki dava dosyasına erişimin kısıtlanmasına imkân veren güvencelerin somut olayda uygulanmamış olması dolayısıyla ihlal kararı verilmiştir. AİHM, başvuranın dava dosyasında tıbbi verilerinin yer alması dolayısıyla duruşmanın gizli olarak yapılması yönündeki talebinin reddedilmesinin haklı bir gerekçesi olmadığını ifade etmiştir. Duruşma hâkimi, başvuranın isminin silinmesi talebini de dikkate almamıştır, oysa yalnızca baş harflerin kullanılması ile başvuranın endişelerinin ve dosyaya erişimden kaynaklanabilecek sorunların giderilebilmesi mümkündür.^[49]

Anlaşılabacağı üzere, yargı organları yargılama sırasında kişisel verilerin üçüncü kişiler tarafından öğrenilmemesi konusunda gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu kapsamda, dava dosyasında söz konusu verilere davanın esası için gerekli olmadıkça yer verilmemelidir. Bununla birlikte verilerin davanın sonuçlanması ve hâkimin yeterli bilgiye sahip olması için gerekli olması halinde, bu veriler gerektiği ölçüde ve büyük bir hassasiyetle işlenmelidir. Ayrıca, ilgili kişinin kendisine ait verilerin üçüncü kişilerce öğrenilmemesine yönelik talepleri dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda verinin niteliği^[50] ve erişime açık olarak kaldığı süre de göz önünde bulundurulmalıdır.^[51]

Anayasa Mahkemesi de, dava dosyasında kişisel verileri yer aldığı için gizlilik talep eden başvuruçunun bu talebinin karşılanmamasını özel hayata saygı hakkının ihlali olarak görmüştür. Söz konusu *B.K. Başvurusu*'nda başvuruçunun, hatalı tedavi uygulaması nedeniyle operasyonu gerçekleştiren doktor aleyhine açmış olduğu tazminat davasında mahrem yerlerine ilişkin fotoğrafları delil olarak sunduğunu belirterek söz konusu belgeler hakkında gizlilik kararı verilmesini talep etmiştir. Kararda kamusal makamların hem gerekli önlemleri almak hem de koruma sağlamakla yükümlü oldukları; gerekli yapısal önlemler alınmasına rağmen davayı yürüten mahkemenin

[48] AİHM, *C.C. c. Espagne*, B.N. 1425/06, 6.10.2009, para. 40.

[49] AİHM, *C.C. c. Espagne*, B.N. 1425/06, 6.10.2009, para. 38.

[50] Bygrave, Lee A., *Data Protection Pursuant to the Right to Privacy in Human Rights Treaties*, *International Journal of Law and Information Technology*, 1998, V. 6, pp. 247–284, p.20.

[51] AYM, *B.K. Başvurusu*, B.N. 2014/14189, 25.10.2017, para. 64.

bireylerin korunmasını sağlamadığı durumlarda bu yükümlülükleri gereği gibi yerine getirmemiş olacağı ifade edilmiştir.^[52]

Anayasa Mahkemesi'ne göre yargılamanın aleniliği ile mahremiyetin korunması arasında denge kurulurken ulaşılan sonuç hakkında ilgili ve yeterli gerekçenin sunulması gerekmektedir.^[53] Oysa derece mahkemesi talebi hangi somut nedenlere bağlı olarak reddettiğini belirtmemiş, delil mahiyetinde dosyaya sunulan ve kişisel veri oluşturan bir fotoğraf hakkında gizlilik kararı verilmesinin "aleniyet ilkesi"ni neden ihlal edeceğini gerekçelendirmemiştir. Anayasa Mahkemesi, derece mahkemesinin gizliliğin reddine ilişkin kararının yeterli gerekçe içermemesi ve başvurunun hassasiyet arz eden kişisel verilerinin, yedi yıldan daha uzun bir süre üçüncü kişilerce görülmesi tehlikesi ile karşı karşıya kalmasını dikkate alarak bireysel yarar ile kamusal yarar arasında adil bir denge kurulmadığına, dolayısıyla Anayasa'nın 20. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.^[54]

Mahkeme, *T.A.A. Başvurusu'nda* da benzer şekilde HIV enfeksiyonu rahatsızlığı olan başvurunun işverenine karşı açmış olduğu alacak davasına bakan mahkemenin başvurunun gizlilik talebinin reddine ilişkin kararının muğlak ve somut dayanaklardan yoksun olması sebebiyle kişisel verilerin korunması hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir. Mahkemenin de belirttiği üzere, yargılamanın aleniliği ilkesi hukuk devletinin en önemli gerçekleştirme araçlarından birini oluştursa da, somut olayda başvuranın HIV enfeksiyonu rahatsızlığı dolayısıyla dışlanıp damgalanabileceği dikkate alındığında gizlilik talebinin savunulabilir olduğu anlaşılmaktadır. Bu gibi durumlarda, yargı mercileri söz konusu kararlarını ayrıntılı olarak gerekçelendirmelidir.^[55]

Anayasa Mahkemesi, doğruluğu sorgulanmamış ve denetime tabi tutulmamış kişisel verilerin dava dosyasına konulmak suretiyle alenileştirilmesinin demokratik bir toplumda kabul edilemeyeceğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda verilen *Ercan Kanar*^[56] kararında, avukatlık mesleği icra eden başvurunun mesleği ile bağlantılı ve olumsuz olarak nitelendirilebilecek değerlendirmeler içeren bir istihbarat raporunun dava dosyasına konulmak

[52] AYM, B.K. Başvurusu, B.N. 2014/14189, 25.10.2017, para. 59.

[53] AYM, B.K. Başvurusu, B.N. 2014/14189, 25.10.2017, para. 61.

[54] AYM, B.K. Başvurusu, B.N. 2014/14189, 25.10.2017, para. 68.

[55] AYM, T.A.A. Başvurusu, B.N. 2014/19081, 1.2.2017, para.110.

[56] AYM, Ercan Kanar Başvurusu, B.N. 2013/533, 9.1.2014.

suretiyle alenileştirilmesi uygulamasının özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir. Kararda dikkat çekici bazı hususlar bulunmaktadır. Bunlardan biri, başvuru raporunun hazırlanması ve ilgili kurumlara ulaştırılmasından^[57] da şikayetçi olmasına karşın Mahkeme'nin ihlal kararının temelinde söz konusu verilerin kamuya duyurulması yatmaktadır. Dolayısıyla demokratik bir toplumda kabul edilemez olan kişisel verilerin milli güvenlik gibi amaçlarla kaydedilmesi değil herhangi bir gereklilik yokken duyurulmasıdır. Kararda dikkat çeken diğer nokta ise, başvuru raporunun söz konusu davanın sanıkları arasında yer almamasıdır. Savcılık, Milli İstihbarat Teşkilatı'nca (MİT) hazırlanan rapora dayanarak bazı kişiler hakkında kamu davası açılmasına karar vermişse de, başvuru hakkında böyle bir karar söz konusu değildir. Bu nedenle, söz konusu raporda geçen değerlendirmeler hukuki kesinlik taşımamasına ve başvuru hakkında bir isnada dayanak teşkil etmemesine rağmen, doğruluğu sorgulanmadan ve denetime tabi tutulmadan alenileştirilmiştir. Haliyle, hakkında kamu davası açılmayan başvuru raporunun özel hayata saygı hakkına yönelik bu müdahalenin ölçülü olduğunun kabul edilebilmesi de mümkün değildir.^[58]

II. KİŞİSEL VERİLERİN AKTARILMASI

Kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi, bu verilerin doğrudan aktarılabilirliği anlamına gelmemektedir. Kamu kurum ve kuruluşları arasında ve/veya kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri arasında gerçekleşecek veri aktarımları da 6698 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamında^[59] görüldüğünden, söz konusu aktarımlar da bu maddeye uygun şekilde gerçekleştirilmelidir. Buna göre kamu kurumları hukuka uygun olarak kaydettikleri verileri ancak Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasında sayılan işleme şartlarından en az birinin bulunması^[60], özel nitelikli kişisel veriler

[57] Kararın kişisel verilerinin aktarılmasına ilişkin kısmı ikinci bölümde ayrıca ele alınacağından burada yalnızca belirtmekle yetinilmiştir.

[58] AYM, Ercan Kanar Başvurusu, B.N. 2013/533, 9.1.2014, para. 60.

[59] **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, KVKK Yayınları, Ankara, 2018, s. 90.

[60] 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, "MADDE 5- (2) Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür: a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi. b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün

açısından ise yeterli önlemler alınmak kaydıyla Kanun'un 6. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen şartlardan^[61] birinin bulunması halinde aktarabilirler.

Devlet tarafından işlenen kişisel verilerin aktarılması kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması ve görevin yerine getirilmesi amacıyla bilgi paylaşımı ya da verilerin çeşitli amaçlarla sızdırılması şeklinde ortaya çıkabilir. Adli ve idari makamların görevlerini yerine getirmek amacıyla bilgi paylaşımında bulunmaları (A), kamu yararına hizmet etse de ilgili kişinin kendisi hakkında veriler üzerindeki kontrolü kaybetmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu aktarım başlı başına bireyin mahremiyetine müdahale anlamı taşımaktadır; ancak bu aktarılan veriler genellikle farklı amaçlar için kullanıldığı için çok ciddi hak ihlalleri ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, aktarılan kişisel veriler bireyin bir işe başlaması ya da işten çıkarılmasında dayanak teşkil edebilmekte dolayısıyla bireyin mesleki hayatı bu aktarımdan doğrudan etkilenmektedir. Bunun dışında, özellikle hassasiyet arz eden veriler basın yayın kuruluşlarında yayımlanarak toplumun geniş bir kesiminin bilgisine sunulması da (B) bireyi pek çok anlamda dışlanmaya maruz bırakabilecek bir uygulamadır.

A. Kişisel Verilerin Yetkili Makamlar Arasında Paylaşılması

Kişisel verilerin korunması hakkı Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin korunması veya Anayasa'nın devlete bir görev olarak yüklediği millî güvenliğin, kamu düzeninin korunması ya da suç işlenmesinin önlenmesi gibi nedenlerle sınırlandırılabilir. Dolayısıyla, yetkili makamlar görevlerini yerine getirmek amacıyla ilgili kişinin rızası olmaksızın kişilere

korunması için zorunlu olması. c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması. ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması. d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması. e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlenmesinin zorunlu olması. f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.”

[61] 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, “MADDE 6- (3) *Birinci fıkrada sayılan sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir.*”

ait verileri işleyebilir, paylaşabilir. Ancak kişisel verilerin korunması hakkına yönelik bir ihlale yol açmaması için söz konusu veri paylaşımının Anayasa'nın 13. maddesinin çizdiği çerçevede, dolayısıyla kanunla ve demokratik toplumdaki gerekli olduğu ölçüde yapılması gerekmektedir.^[62]

Bilindiği üzere, temel hak ve hürriyetlere yönelik sınırlandırmaların hukuka uygun olduğunun kabul edilebilmesi için müdahalenin kanunla öngörülmüş olması önem taşımaktadır. Kişisel verilerin korunması hakkı bakımından kanunla sınırlandırma ölçütü, iç hukuktaki düzenlemelerin kişisel verilerin Sözleşme'nin 8. maddesinde öngörülen güvencelere uygun olmayan şekilde kullanımını engellemek için yeterli güvenceleri sağlamasını ifade etmektedir. İç hukuk, bu verilerin saklanma amaçlarına uygun ve aşırılıktan uzak olmasını sağlamalı; verilerin kaydedilme amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan süreyi aşmayacak şekilde muhafaza edilmesini temin etmelidir. İç hukuk aynı zamanda kişisel verilerin uygun olmayan şekillerde, keyfi ve yetki aşımı yapılarak kullanılmasına karşı güvenceler içermelidir.^[63]

AİHM, kanunilik ölçütünü suç kayıtlarına ya da tıbbi kayıtlara ilişkin veriler söz konusu olduğunda ayrıca önemsemektedir. Buna göre, söz konusu kanun tedbirlerin kapsamı ve uygulanmasını düzenleyen, özellikle süre, stoklama, kullanım, üçüncü kişilerin veriye erişimi verilerin gizliliği ve bütünlüğünün korunmasına, bunların imhasına ilişkin prosedürlere dair ve kişilerin yetki aşımı ve keyfilığe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı hükümler içermelidir.^[64] Mahkeme aynı güvencelerin verilerin açıklanması ile ilgili olarak da sağlanması gerektiği kanaatinde.^[65] Mahkeme, buna ilişkin bir kararında^[66] başvuranın kamu makamlarının keyfi uygulamaları karşısında asgari bir korumadan yararlandırılmadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin 8. Maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut olayda başvuru, prematüre ikiz doğumu yapmış ve ikizlerinden birini doğumdan kısa süre sonra kaybetmiştir. Bunun üzerine başvuru annesi devlet başkanlığına arka arkaya telgraflar göndererek,

[62] Işık, a.g.e., 302.

[63] AİHM, S. and Marper v. United Kingdom, B. N. 30562/04, 30566/04, 4.12.2008, para. 103; M.M. v. United Kingdom, B. N. 24029/07, 13.11.2012, para. 195.

[64] AİHM, S. and Marper v. United Kingdom, B. N. 30562/04, 30566/04, 4.12.2008, para. 99

[65] AİHM, Avilkina and Others v. Russia, B.N. 15.85.09, 6.06.2013, para 37.

[66] AİHM, Y.Y v. Russia, B. N. 40378/06, 23.02.2016.

yoğun bebeğin yoğun bakım ünitesindeki sıra nedeniyle kaybedildiğini, hastanelerde çok ciddi sıra olduğunu, acilen bir şeyler yapılması gerektiğini yazmıştır. Başkanlık idaresi, telgrafları Sağlık Bakanlığı'na göndermiş, Bakanlık da söz konusu şikâyetleri inceleyip çözüm geliştirilmesi için Sağlık Komitesine iletmiştir. Komite, başvuranın tıbbi kayıtlarına dayanarak bir inceleme başlatmıştır. Hazırlanan raporda, doğumun sekizinci gebeliğin 30. haftasında gerçekleştiği, ölen ikizin zaten ciddi bir solunum rahatsızlığı ve başkaca sorunlar ile doğduğu, yani ölümün yoğun bakım ünitesi bulunamaması ile ilgili olmadığı tespitleri yer almıştır. Başvuran Komite'nin kendisi ve çocuklarının tıbbi kayıtlarını rızası olmaksızın Bakanlık ile paylaşmasından şikâyetçi olmuştur. Mahkeme, söz konusu eylemlerin başvuran bakımından ne kapsamda öngörülebilir olduğunun belirlenmesi gerektiği kanaatindedir. Bu kapsamda yerel mahkemelerin söz konusu müdahalenin dayanağı olarak gösterdikleri hükümlerin bu niteliği haiz olmadığına karar verilmiştir.^[67] Ayrıca, yerel mahkemelerin verilerin ilgilinin rızası olmaksızın paylaşılacağı kuralının komite tarafından devletin sağlık sisteminden sorumlu Bakanlığa açıklanan veriler için geçerli olmadığına ilişkin açıklamaları ile ilgili olarak da, iç hukukta söz konusu istisnaya yer verilen bir düzenlemenin mevcut olmadığı ve nitekim yerel mahkeme kararlarının da bir istisna hükmüne dayanmaksızın Komite'nin genel görevleri kapsamında verildiği değerlendirilmesinde bulunmuştur.^[68]

Kanunilik ölçütünü AİHM'e göre daha dar yorumlayarak temel hak ve hürriyetlere ilişkin tüm sınırlandırmaların kanunla yapılacağını öngören Anayasa Mahkemesi de kanuniliği hukuki güvenliğin teminatı olarak görmektedir. Anayasa Mahkemesi bu kapsamda ilgili normun keyfiliğe karşı uygun bir koruma sağlaması ve yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlamasını zorunlu görmektedir.^[69] Mahkeme, bu noktada hakkı sınırlamaya yönelik kanuni düzenlemenin şeklen var olmasının yeterli olmadığını, yasal düzenlemelerin keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerektiğini sıklıkla vurgulamaktadır.^[70]

[67] AİHM, Y.Y v. Russia, B. N. 40378/06, 23.02.2016, para. 49.

[68] AİHM, Y.Y v. Russia, B. N. 40378/06, 23.02.2016, para. 54-55.

[69] AYM, Halime Sare Aysal Başvurusu, B. N. 2013/1789, 11.11.2015, para. 62

[70] AYM, Tuğba Arslan Başvurusu, B.N. 2014/256, 25.06.2014, para. 89

Kanunilik ölçütüne yüklenen bu anlam kişilere ait verilerin yetkili makamlar arasında paylaşılması konusunda büyük önem taşımaktadır. Zira, kurumlar arasındaki veri paylaşımı görevin yerine getirilmesi amacıyla genellikle genel hükümler çerçevesinde yapılmakta, bu da keyfiliğe yol açarak veri paylaşımı karşısında bireyleri güvencesiz bırakmaktadır. Anayasa Mahkemesi geçmiş ceza mahkûmiyetlerine ilişkin verilerin kamu kurumlarına verilmesine ilişkin bir başvuruda^[71], bu güvenceden yoksun olan ilgili düzenlemenin kanunilik ölçütünü sağlamadığına hükmetmiştir. Somut davada başvuran, infaz koruma memurluğu sınavına girmiş ve başarılı olmuştur. Yerleştirilmesi düşünülen başvuru hakkında Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı tarafından güvenlik soruşturması işlemlerine başlanmış, başvuruçunun 18 yaşından küçükken işlediği suçla ilişkin bilgiler ve mahkûmiyet kararı Emniyet Müdürlüğü tarafından Komisyona gönderilmiştir. Bu kapsamda başvuruçunun istihdam edilemeyeceğine karar verilmiştir. Anayasa mahkemesi resmi makamlar tarafından muhafaza edilmekte olan bu bilgilerin kamu kurumlarıyla paylaşılması ve güvenlik soruşturmasında kullanılmasının özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu^[72] tespitini yaptıktan sonra söz konusu müdahalenin kanuni dayanağı olup olmadığını değerlendirmiştir. Buna göre söz konusu işlem, güvenli soruşturması ve arşiv araştırması konusunda yalnızca bir madde içeren 4045 sayılı kanun kapsamında gerçekleştirilmiştir. Mahkeme söz konusu kanunun güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğu, bu bilgilerin nerelerden elde edileceği ve ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağı, kişilerin söz konusu bilgilere itiraz etme olanağı olup olmadığı, bilgilerin bir müddet sonra silinmesinin mümkün olup olmadığı veya silinmesine dair izlenecek usulün ne olduğu, gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak mercilerin kimler olduğu hususlarını içermediği gerekçesiyle yeterli güvenceyi sağlamaktan uzak olduğunu belirterek Anayasa'nın 20. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.^[73] Karardan da anlaşılacağı üzere, yargı makamları ve infaz

[71] AYM, Fatih Saraman Başvurusu, B.N. 2014/7256, 27.02.2019.

[72] AYM, Fatih Saraman Başvurusu, B.N. 2014/7256, 27.02.2019, para. 61.

[73] AYM, Fatih Saraman Başvurusu, B.N. 2014/7256, 27.02.2019, para. 83.

mercileri tarafından gerçekleştirilen veri işleme hallerinin bütünüyle KVKK kapsamından çıkarılması birçok sorunu da beraberinde getirmektedir.^[74]

Mahkeme, Turgut Duman Başvurusu'nda^[75] da 4045 sayılı kanunun kişisel verilerin paylaşılması konusunda yeterli güvence sağlamadığını tekrar etmiştir. Bu başvuru ise ceza infaz kurumu şoförlüğü sınavına girip başarılı olan fakat hakkında yapılan güvenlik soruşturması neticesinde istihdam edilmeyen başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. Somut olayda güvenlik soruşturmasına esas teşkil eden husus başvurucunun daha önce silahlı terör örgütüne yardım suçundan yargılanmış; fakat yargılama neticesinde başvurucu hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmiştir. Dolayısıyla bu başvuru bakımından erteleme kararının kamu kurumları arasında paylaşılabilmesine imkan veren bir kanuni düzenlemenin olup olmadığı önem taşımaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4045 sayılı kanunun, kişilerin geçmiş ceza mahkûmiyetlerine ilişkin kayıtlar bakımından hangi suçların kamu görevine girmeye engel olduğu, kesinleşmiş mahkûmiyet niteliğinde sayılmayan kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararların da güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının bir sebebi olup olmayacağı hususunda hiç bir düzenlemeye yer verilmemesi bakımından da kanunilik ölçütünü karşılamamaktadır.^[76]

Mahkeme, kamu görevine girişte güvenlik soruşturması/arşiv araştırması yapılmasını şart koşan düzenlemenin iptali talebiyle açılan davada da benzer gerekçelerle söz konusu kuralın iptaline hükmetmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki, Mahkeme, kamu görevine atanacak kişiler hakkında güvenlik soruşturması/arşiv araştırması yapılmasını kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında görmektedir.^[77] Bununla birlikte bu alanda düzenleme getiren kuralların kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar

[74] Işık, a.g.e., 237.

[75] AYM, Turgut Duman Başvurusu, B.N. 2014/15365, 29.5.2019.

[76] AYM, Fatih Saraman Başvurusu, B.N. 2014/7256, 27.02.2019, para. 87; Turgut Duman Başvurusu, B.N. 2014/15365, 29.5.2019

[77] Esasında, güvenlik soruşturması, öteden beri tartışılmalı, kişisel verilerin korunması hakkından başka anayasanın 70. ve 128. maddeleriyle yakından ilgili bir kurumdur. Karahanoğulları'nın haklı olarak belirttiği gibi bütün nesnel koşulları yerine getiren bir kişinin hakkını kullanmasını öznel bir değerlendirilmeye, idarenin takdirine bırakılması hakkın özüne dokunur niteliktedir. Bu tür uygulamalar hak ve hürriyetlerin kullanılmasını örtülü bir şekilde zorlaştırıcı hatta engelleyici sonuçlar doğurur.

içinde tedbirler uygulama ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelerde bulunma yetkisi verildiğini yeterince açık olarak göstermesi ve olası kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceleri sağlaması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, kişisel veri niteliğindeki bu bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesini Anayasa'nın 20. maddesine aykırı bulmuştur.^[78]

Bu değerlendirmeler, Mahkeme'nin bir hakkı sınırlayan kanunların herhangi bir duraksamaya ya da kuşkuya yer bırakmayacak netlikte olması gerektiği şeklindeki yaklaşımının tipik bir yansımasıdır. Zira bireysel başvuruya konu olan işlemlerin bahsedilen güvenceleri sağlamaktan çok uzak olduğu ortadadır.

Ne var ki, Mahkeme 6757 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 60. maddesine eklenen (11)^[79] numaralı fıkranın birinci ve üçüncü cümlelerinin iptali talebiyle açılan davada, kanunilik kriterini aynı bakış açısıyla yorumlamamıştır. Dava konusu kurullarla^[80] Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna görevi kapsamına giren bilgi, belge, veri ve kayıtları ilgili kurumlardan alabilme, bunları değerlendirme, arşiv ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapılarından yararlanma yetkisi verilmektedir. Söz konusu kuralda, kanunilik kriteri bakımından önem taşıyan husus “görevi kapsamında” ibaresidir. Zira, 5809 sayılı Kanunun 6. maddesinde Kurumun yirmi sekiz görevi düzenlenmiştir. Öte yandan söz konusu kanunun dava konusu kurulların da yer aldığı 11. maddesinde Kurumun siber güvenliğinin sağlanması görevinden bahsedilmektedir. Dolayısıyla, Kurumun kişisel veri toplayabilmesine imkan veren bu kuralın, kurumun yalnızca siber güvenliğinin sağlanması görevi

Karahanoğulları, Onur, “Güvenlik Soruşturması”, **AÜ SBF Dergisi**, Cilt: 53, Sayı: 1-4, 1998, s. 178.

[78] AYM, E. 2018/73, K. 2019/65, 24.7.2019.

[79] 28/11/2017 tarih ve 7061 sayılı kanunla aynı maddeye başkaca fıkralar eklenmesi nedeniyle (12) numaralı fıkra olmuştur.

[80] “Kurum, görevi kapsamında ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir ve değerlendirmesini yapabilir; arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilir, bunlarla irtibat kurabilir ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilir veya aldırabilir. Bu kapsamda Kurum tarafından istenen her türlü bilgi ve belge talebi, ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar tarafından gecikmesizin yerine getirilir”

kapsamında mı yoksa 6. maddede belirtilen tüm görevleri kapsamında mı olduğu belirsizdir. Mahkeme, “*Kurullarla Kuruma verilen bilgileri temin edebilme yetkisinin, Kurumun kuruluş amacı ve faaliyet alanında yer alan siber güvenliğin sağlanması amacıyla sınırlı olarak kullanılabileceği anlaşıldığından kurulların kişisel verilerin korunması hakkının kullanılmasını ciddi surette güçleştirip amacına ulaşmasını engellediği söylenemez*” diyerek doğrudan ölçülülük testine geçmiş ve iptal talebinin reddine karar vermiştir.^[81] Ancak, Mahkeme Başkanı tarafından yazılan karşı oy yazısında belirtildiği üzere “*Kurum’un kişisel verileri isteme ve işleme yetkisinin belli bir görevle (siber güvenlik) sınırlandırıldığı ne kuralın lafzından ne de maddenin sistematüğinden anlaşılmaktadır. En iyi ihtimalle ibarenin belirlilikten uzak olduğu söylenebilir.*”^[82] Gerçekten de Mahkeme’nin iyi niyetli bu yaklaşımının bir dayanağı yoktur; söz konusu düzenleme keyfi ve ölçüsüz uygulamalara açık ve belirsizdir.

Anayasa’nın 13. maddesi kapsamında, söz konusu müdahalenin hukuka uygun olmasının bir diğer koşulu da kişisel verilerin paylaşılmasına olanak sağlayan yasal sınırlamanın ölçülü, yani öngörülen amaç için zorunlu ve amaca ulaşmaya elverişli olmasını, ayrıca amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunmasını gerekli kılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, çeşitli kurum ve kuruluşlara Milli İstihbarat Teşkilatı ile kişilere ait verileri paylaşma zorunluluğu getiren kural hakkındaki iptal davasında, söz konusu kuralın kişisel verilerin korunmasına yönelik bir müdahale teşkil etmekle birlikte Anayasa’nın 13. Maddesindeki güvencelere uygun olması dolayısıyla Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.^[83] Buna göre, kural uyarınca kurum ve kuruluşlara bilgi, belge, veri ve kayıt verme yükümlülüğü getirilmektedir. Bu yükümlülük kapsamında hassas veriler de dahil olmak

[81] AYM, E. 2017/16, K. 2019/64, 24.07.2019.

[82] AYM, E. 2017/16, K. 2019/64, 24.07.2019, Zühtü Arslan tarafından yazılan karşıoy yazısı.

[83] AYM, E. 2014/122, K. 2015/123, 30.12.2015. İptali istenen değişiklik şu şekildedir: “[...] b) *Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamındaki kurum ve kuruluşlar ile diğer tüzel kişiler ve tüzel kişiliği bulunmayan kuruluşlardan bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir, bunlara ait arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapısından yararlanabilir ve bunlarla irtibat kurabilir. Bu kapsamda talepte bulunulanlar, kendi mevzuatlarındaki hükümleri gerekçe göstermek suretiyle talebin yerine getirilmesinden kaçınamazlar.*

üzere pek çok kişisel verinin üçüncü kişilere açıklanmasının söz konusu olacağı, bunun da kişisel verilerin korunması hakkının sınırlandırılmasına yol açacağı ortadadır. Ancak bu sınırlama, Mahkeme'nin de belirttiği gibi millî güvenliği, kamu düzenini ve suç işlenmesinin önlenmesini sağlamak amacıyla getirilmektedir. Daha önemlisi, dava konusu kuralda bilgi, belge, veri ve kayıt isteme yetkisinin, ancak MİT'in Kanun'da belirtilen görevlerini yerine getirirken kullanabileceği belirtilmiş, dolayısıyla bu yetki, MİT'in Kanun ile belirlenen görevlerini yerine getirirken ihtiyaç duyacağı bilgilerle sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtların, bu Kanun'da belirtilen^[84] amaçlar dışında kullanılamayacağı ve elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik ilkesinin geçerli olacağı da aynı maddede hükme bağlanmıştır. Böylece MİT'e verilen yetki kapsamında elde edilen bilgilerin gizliliğinin korunması teminat altına alınırken bunların sadece istihbarat faaliyetleri çerçevesinde kullanılabileceği belirtilerek anılan bilgilerin kural olarak adli soruşturma ve kovuşturmalarda kullanılmasının önüne geçilmiştir. Anayasa Mahkemesi, dava konusu madde ile getirilen güvencelere ek olarak Türk Ceza Kanunu'nda yer alan cezai hükümlerin ve Devlet Denetleme Kurulu'nun MİT'in görev ve faaliyetine ilişkin denetim yetkisinin de kişisel verilerin ifşa edilmesine karşı güvence sağladığını kabul etmiştir. Buna göre, kişisel verilerin korunmasına ilişkin güvenceler değerlendirilirken ilgili kanunla birlikte iç hukuktaki güvencelerin bütünü birlikte ele alınacağı söylenebilir.

Mahkeme, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından kişinin rızası olmaksızın işlenebileceğini düzenleyen kuralın Anayasa'ya aykırılığı iddiası ile açılan başka bir davada da, sınırlandırmanın ölçülü olduğunu belirterek kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığını karar vermiştir.^[85] Daha önce de belirtildiği üzere kişisel verilerin işlenmesi, verilerin üçüncü kişilere aktarılmasını da kapsayan uzun bir süreçtir. Dolayısıyla, iptali istenen sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin belli şartlar altında yetkili makamlarca

[84] AYM, E. 2014/122, K. 2015/123, 30.12.2015.

[85] AYM, E.2016/125, K.2017/143, 28.09.2017. İptali istenen kural şu şekildedir: “Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir”

işlenmesine ilişkin söz konusu düzenleme verilerin aktarılabilmesine de dayanak teşkil etmektedir. Ayrıca, Kişisel Verilerin Korunması Kanununun “Kişisel verilerin aktarılması” başlıklı 8. Maddesinin üçüncü fıkrasında, yeterli önlemler alınmak kaydıyla 6. maddenin 3. fıkrasına giren hallerde kişisel verilerin ilgilinin rızası olmaksızın işlenebileceği düzenlenmiştir. Bu bakımdan Kanun’un davaya konu 6/3. maddesinin anayasaya uygunluğuna ilişkin tespitler, söz konusu verilerin kamu kurumları arasında paylaşılması konusunda da geçerli olacaktır.

Anayasa Mahkemesi, dava konusu kuralda kişisel verilerin korunması hakkına getirilen sınırlamaların ancak belli amaçlarla yapılabilecek şekilde düzenlendiğinin altını çizmiştir. Mahkeme’ye göre kişilerin sağlıklı bir şekilde yaşam sürdürmeleri için genel sağlığın korunması amacıyla düzenlenen dava konusu kural demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında kalmaktadır. Mahkeme, iptale konu kuralın düzenlendiği maddenin 4. fıkrasında yer alan özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde Kurul tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınacağına ilişkin düzenleme^[86] ile Türk Ceza Kanunu’nda bulunan ilgili düzenlemeleri^[87] de dikkate alarak kişisel verilerin ifşa edilmesini önleyecek yasal güvencenin sağlandığına kanaat getirmiştir. Bu bağlamda özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakları ile toplum sağlığının korunmasına yönelik önlemler arasındaki makul dengenin kurulduğu belirtilerek, söz konusu kuralın Anayasa’ya aykırı olmadığına hükmedilmiştir.^[88] Gerçekten de dava konusu kuralın amaç bakımından sınırlandırılması, kişisel verilerin paylaşılması konusunda önemli bir güvence sağlamaktadır. Ne var ki kararda söz konusu kuralda geçen ‘yetkili kurum ve kuruluşlar’ ibaresi üzerinde durulmamıştır. Oysa bu ibare bünyesinde bir belirsizliği barındırmakta, bu nedenle de verilerin aktarılmasına yönelik güvenceler kapsamında değerlendirilmeyi gerektirmektedir. Bu husus kararda yer verilen bir karşı oy yazısında da çok haklı olarak vurgulanmış, “*kapsamı belli olmayan “yetkili kurum ve kuruluşlar” tanımını altında gerek idarenin farklı birimlerine*

[86] 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, md. 6/4: “*Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde, ayrıca Kurul tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şarttır.*”

[87] 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, md. 136: “(1) *Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*”

[88] AYM, E.2016/125, K.2017/143, 28.09.2017.

gerek yetkilendirilebilecek diğer özel kurum ve kuruluşlara, ilginin açık rızası aranmaksızın cinsel hayata ait verileri işleme yetkisi verilebileceği, ancak bunların Sağlık Bakanlığına bağlı olmamaları nedeniyle Sağlık Bakanlığının verileri koruma yükümlülüğü kapsamında alacağı önlemleri uygulamak zorunda olup olmayacakları konusunda belirsizlik bulunduğu anlaşılmaktadır” denilerek iptali istenen kuralın kamu yararı ile kişi hak ve hürriyetleri arasında anayasal ölçütlere göre kurulması gereken adil ve makul dengeyi kişi aleyhine bozduğu ifade edilmiştir.^[89] Kararda geçen diğer karşı oy yazılarında da iptale konu kuralın ölçülülük ilkesine aykırı düştüğü gerekçesiyle Anayasa'nın 20. maddesine aykırı olduğu belirtilmiştir.^[90]

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin sağlık verilerinin kamu kurum ve kuruluşları arasında paylaşılmasına ilişkin *M.S./ İsviçre*^[91] kararına göre de, kişisel verilerin korunması hakkına, öngörülebilir yasal bir dayanağı olması^[92] ve diğer şartları sağlaması halinde müdahale edilebilmesi mümkündür. Söz konusu başvuru, İsviçre Sosyal Sigorta Bürosu'ndan sakatlık aylığı bağlanması isteminde bulunan M.S.'nin, kürtaj da dahil özel nitelikte kabul edilen sağlık verilerinin kamu kurumu niteliğindeki bir klinik tarafından Sosyal Sigorta Bürosu ile paylaşılmasına ilişkindir. Mahkeme, somut olayda ülkenin ekonomik refahının korunması meşru amacıyla yapılan müdahalenin tazminat talebi ile ilgili karar verilmesi bakımından da gerekli olduğu gerekçesiyle özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.^[93] Mahkemeye göre, alınan önlem, Büro'nun söz konusu bilgileri isteme yükümlülüğü altında olduğu ve kliniğin de bu bilgileri verme zorunluluğu olduğu açıkça belirtilen İsveç kanununun öngörülebilir bir biçimde uygulanmasıdır.^[94] Mahkeme'nin hak ihlali olmadığına yönelik bu kararında müdahalenin öngörülebilir bir dayanağının olması ve İsveç hukukunda tıbbi verilerin kamu kuruluşları arasındaki dolaşımının güvenceli biçimde düzenlenmiş olması rol oynamıştır. Söz konusu bilgilerin klinik tarafından Büro'ya

[89] AYM, E.2016/125, K.2017/143, 28.09.2017, Osman Alifeyyaz Paksüt tarafından yazılan karşıoy yazısı.

[90] AYM, E.2016/125, K.2017/143, 28.09.2017, Engin Yıldırım tarafından yazılan karşıoy yazısı; Serdar Özgüldür ve Serruh Kaleli tarafından yazılan karşıoy yazısı.

[91] AİHM, *M. S. v. Sweden*, B.N. 20837/92, 27 Ağustos 1997.

[92] AİHM, *M. S. v. Sweden*, B.N. 20837/92, 27 Ağustos 1997, para. 37.

[93] AİHM, *M. S. v. Sweden*, B.N. 20837/92, 27 Ağustos 1997, para. 44.

[94] AİHM, *M. S. v. Sweden*, B.N. 20837/92, 27 Ağustos 1997, para. 31.

bildirilmesi, Sigorta Kanunu'na göre ancak Büro'nun talepte bulunması ve istenen bilginin Sigorta Kanunu'nun uygulanması açısından önemli olması durumunda geçerlidir. Bu bağlamda, verilerin kamuya açıklanmadığının, Büro'da gizli olarak saklandığının da altı çizilmiştir.^[95]

Karardan da anlaşılacağı üzere, söz konusu olan özel nitelikli veriler de olsa bu verilerin kurumlar arasında ilgilinin rızası olmadan paylaşılabilmesi mümkündür. Bu noktada önemli olan husus, söz konusu veri aktarımı bakımından yeterli güvencenin sağlanmış olması ve bunun demokratik toplumda gerekli olmasıdır. Nitekim Mahkeme, sağlık verilerinin paylaşılmasına ilişkin *Avilkina ve Diğerleri*^[96] kararında, müdahalenin bu şartları taşımaması nedeniyle özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir. Bu kararın konusu da yine tıbbi verilerin açıklanmasıdır; ancak karar, verilerin paylaşılacağı makamın savcılık olması yönüyle önceki karardan ayrılmaktadır. Dolayısıyla kararda kamu kurumlarının adli makamlarla yapacakları veri paylaşımları ile ilgili önemli bazı kurallara da yer verilmiştir. Somut başvuru, Yehova Şahitleri inancına mensup olan başvuranların kan naklini reddetmeleriyle ilgili sağlık kayıtlarının rızaları olmadan ifşa edilmesi ve buna karşı iç hukukta açılan davada yerel mahkemelerin söz konusu uygulamayı hukuka uygun bulmasıyla ilgilidir. Öncelikle belirtmek gerekir ki Mahkeme, iç hukukta kişisel verilerin savcılık makamı ile paylaşılmasına imkân veren hükümlerin olduğunu kabul etmekle birlikte başvuranların bu hükümlerin geniş farklı yorumlara açık oldukça genel ifadeler içerdiğine yönelik iddialarını da dikkate almıştır. Buna ilişkin olarak iç hukukun kişisel verilerin uygun olmayan şekillerde, keyfi ve yetki aşımı yapılarak kullanılmasına karşı güvenceler içermesi gerektiğini hatırlatan Mahkeme, yine de meselenin demokratik toplumda gereklilik bağlamında incelenmesi gerektiğini, dolayısıyla söz konusu hükümlerin kanun kalitesine sahip olup olmadıklarının değerlendirilmesine gerek olmadığını ifade etmiştir. Buna göre, somut davada başvuranlar herhangi bir ceza soruşturması kapsamında şüpheli veya sanık konumunda olmayıp, savcılık yalnızca dini bir örgütün faaliyetleri hakkında kendisine yapılan şikâyetler doğrultusunda ön inceleme yapmaktadır. Üstelik başvuranların davranışları hakkında ilgili sağlık kuruluşları tarafından herhangi bir suç ihbarında da bulunulmamıştır. Başvuranların gizli sağlık bilgilerinin açıklanmasını gerektirecek acil bir

[95] AİHM, *M. S. v. Sweden*, B.N. 20837/92, 27 Ağustos 1997, para. 31.

[96] AİHM, *Avilkina and Others v. Russia*, B.N. 1585/09, 6.06.2013.

toplumsal gereksinim bulunmadığı halde savcılık, önceden başvuruların rızalarını almayı denemek veya konuyla ilgili ifadelerine başvurmak yerine, başvurulara bilgi ve itiraz imkânı vermeksizin sağlık durumuyla ilgili gizli belgeleri açıklamayı tercih etmiştir.^[97] Dolayısıyla, Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği güvencelerin sağlanamadığından özel hayata saygı hakkı ihlal edilmiştir.

B. Kişisel Verilerin Basın Yayın Kuruluşları İle Paylaşılması

Kişinin özel yaşamına ilişkin verilerin kaydedilmesi ve saklanması ya da paylaşılması kendi başına özel hayata saygı hakkı bakımından bir müdahale oluşturmakta, bu müdahalenin tespit edilmesi için kaydedilen verilerin daha sonra kullanılmış olması gibi bir koşul da aranmamaktadır. Bununla birlikte AİHM'e göre, kamu makamları tarafından muhafaza edilen kişisel verilerin Sözleşme'nin 8. maddesinde öngörülen unsurlardan birini devreye sokup sokmadığını tespit etmek için bu bilgilerin hangi çerçevede alındığının ve muhafaza edildiğinin, verilerin türünün, kullanıldığı ve işlendiği şeklin, bunlardan çıkarılabilecek sonuçların dikkate alınması zorunludur.^[98]

Bu kapsamda, devlet tarafından kaydedilen verilerin basın yayın kuruluşları ile paylaşılmasının özel hayata etkisi araştırılırken, söz konusu verilerin yayımlanmasının kişilik hakları üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Zira, bir anlamda 'kamu gözetleyiciliği' görevi kapsamında kamuyu ilgilendiren konuları kamuya iletirken, olabildiğince fazla sayıda kişinin söz konusu bilgilerden haberdar olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, basının sorumluluk bilinci ile hareket etmesi demokratik bir toplumun da gereğidir.

Devlet tarafından tutulan kişisel kayıtların basın yayın organları aracılığıyla kamuya açılması durumunda esasında kişisel verilerin açıklanması ile bağlantılı iki ayrı müdahale söz konusu olmaktadır. Bunlardan biri, söz konusu verilerin devlet organları tarafından basın yayın organlarına açıklanması, diğeri ise verilerin basın yayın organlarınca kamuya açıklanması sırasında ortaya çıkmaktadır. Bu ikisi birbirinden ayrılması ve ayrıca değerlendirilmesi gereken farklı iddialardır.

[97] AİHM, Avilkina and Others v. Russia, B.N. 1585/09, 6.06.2013, para. 47.

[98] AİHM, S. and Marper v. United Kingdom, B. N. 30562/04, 30566/04, 4.12.2008, para. 67.

AIHM, kişisel verilerin devlet tarafından yayın organları ile paylaşılması hakkındaki *Apostu/Romanya*^[99] kararında, devletin kişisel nitelikteki verilerin veya haberleşme kayıtlarının ifşa edilmesini önleme; bu kayıtların gizliliğine müdahale edilmesi durumunda ise etkili bir soruşturma yürütülmesi ve sorumluların cezalandırılmasının sağlanması konusunda pozitif nitelikte usul yükümlülüğü olduğunu ortaya koymuştur.^[100] Mahkemeye göre, devlet gizli bilgilerin basına sızdırıldığı durumlarda gizli bilgilerin açıklanmaması konusunda gerekli sistemin sağlanması ve personelin bu konuda eğitilmesi meselesi de devletin yükümlülüğü altındadır.^[101]

Somut dava yolsuzluk ve rüşvet şüphesiyle tutuklanan eski belediye başvuru hakkında henüz mahkemeye çıkarılmadan önce basında özel hayatına ilişkin bazı bilgiler yayımlanmasına ilişkindir. Bu davada başvuru- rucunun şikâyetinin özü, ceza dosyasında yer alan konuşma kayıtlarının basın tarafından yayımlanması değil, yetkili makamların dosyada yer alan bilgilerin sızdırılmasına izin vermesidir. Bu sebeple Mahkeme, Hükümetin atıfta bulunduğu gazeteciler ve medya şirketlerine dair iç hukuk yollarının somut olayla ilgili olmadığını belirtmiş başvuruyu devletin söz konusu bilgileri güvenli bir biçimde saklama yükümlülüğü kapsamında değerlendirmiştir.^[102] Mahkeme, dava dosyasından basına sızdırılan belge ve bilgiler arasında davayla ilgisi olmayan özel hayata ilişkin kayıtların olması ve bu bilgi ve bilgelerin çekişmeli yargılama aşamasından önce kamuya duyurulmasını birlikte değerlendirdiğinde söz konusu uygulamanın acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, ceza davasına ilişkin dosyaya dâhil edilen bilgilere kamu tarafından erişimin, mahkeme önünde dava açılmasından sonra mümkün olabileceğini kabul etmekle birlikte, bilgilerin sızdırılmasıyla bu bilgilerin kamuya duyurulup duyurulmamasının hâkim tarafından değerlendirilmesi ihtimalinin de ortadan kaldırıldığının altını çizmiştir.^[103] Dolayısıyla, devlet, başvuranın özel hayatına saygı hakkının korunması amacıyla, elinde mevcut olan bilginin güvenli bir şekilde saklanmasını sağlayamamıştır.

[99] AIHM, *Apostu v. Romanya*, B. N. 22765/12, 3.2.2015.

[100] AIHM, *Apostu v. Romanya*, B. N. 22765/12, 3.2.2015, para. 118; ayrıca bkz. *Craxi v. Italy* (2), B. N. 25337/94, 17.7.2003, para. 73.

[101] AIHM, *Apostu v. Romanya*, B. N. 22765/12, 3.2.2015, para. 131.

[102] AIHM, *Apostu v. Romanya*, B. N. 22765/12, 3.2.2015, para. 109.

[103] AIHM, *Apostu v. Romanya*, B. N. 22765/12, 3.2.2015, para. 130.

Anayasa Mahkemesi de benzer bir kararında verilerin açıklanmasıyla ilgili olarak devletin pozitif yükümlülükleri olduğunu kabul etmiştir. Bu yükümlülükler kişisel nitelikteki verilerin ve gizli tutulması gereken haberleşme kayıtlarının ifşa edilmesini önlemek üzere bütün tedbirlerin alınması, bunun için yasal düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra gerekli organizasyonun kurulması ve personelin de bu konuda eğitilmesini de kapsamaktadır.^[104] Başvurucunun hakkında yürütülen soruşturma kapsamında elde edilen telefon kayıtlarının medyaya sızdırılarak yayımlanmasından şikayetçi olduğu başvuruda, Anayasa Mahkemesi haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak kişisel verilerin korunması hakkına ilişkin tespitlerde bulunmuştur. Mahkeme, söz konusu kayıtların başvuru hakkında yürütülen soruşturma henüz tamamlanmadan ifşa olduğunun altını çizmiştir. Bu kapsamda soruşturmanın gizliliği ilkesinin bireylerin lekelenmeme hakkını koruduğuna dikkat çekilmiştir. Mahkeme, somut davada haberleşme hürriyetinin hem maddi hem de usul boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu kapsamda somut olayda kamu makamlarınca başvurucuya ait telefon görüşme kayıtlarının gizliliğinin korunması, ifşa edilmesinin önlenmesi konusunda gerekli tedbirlerin alınmaması suretiyle başvurucunun haberleşme hürriyetinin maddi boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Haberleşme hürriyetinin usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesinde ise bilgilerin medyaya sızmasıyla ilgili olarak etkili bir soruşturma yürütülüp sorumluların cezalandırılması konusundaki yükümlülüklerin yerine getirilmemesi etkili olmuştur.^[105]

Her iki davada da, bir sızıntı söz konusu olduğundan kişisel bilgilerin kim tarafından paylaşıldığı, yani bu bilgi sızıntısının kaynağı olan kamusal makam net olarak tespit edilememiştir. Ancak kamusal makamların kamu yararına hizmet eden bir amaç uğruna açıkça veri paylaşımında bulunduğu durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Mahkeme, bu gibi durumlarda kişisel verilerin meşru bir amaçla işlendiğini ve dolayısıyla veri paylaşımının meşru bir amacı olduğunu kabul etmektedir. Esasında, kişisel verilerin devlet tarafından kaydedilmesi genellikle kamu yararı amacına dayandığından bir kamusal makam tarafından gerçekleştirilen veri paylaşımının kamu yararının sağlanması üzerine yapılmış olması çok olasıdır. Dolayısıyla, bu paylaşımının kişisel verilerin korunması hakkını ihlal edip etmediğinin belirlenmesinde

[104] AYM, Mehmet Seyfi Oktay Başvurusu, 2013/6367, 10.12.2015, para. 57-58.

[105] AYM, Mehmet Seyfi Oktay Başvurusu, B.N. 2013/6367, 10.12.2015, para. 70

demokratik toplumda gereklilik ölçütü belirleyici olmaktadır. AİHM, sokağa yerleştirilen kapalı devre kameranın (CCTV) kaydettiği ve içinde kendisinin bileğini kestiğini gösteren kamera görüntülerinin Belediye tarafından medyaya verilmesi ile ilgili bir davada^[106], kişisel verilerin korunması hakkına yönelik bir müdahale olduğunu ve bu müdahalenin suçun önlenmesi ve başkalarının haklarının korunması amaçlarıyla gerçekleştirildiğini kabul etmiş; bununla birlikte söz konusu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığını tespit ederek başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, söz konusu başvuruda başvurucunun şikayeti, kişisel verilerinin kaydedilmesi ile değil bu verilerin medyaya verilmesi ile ilgilidir.^[107] Karara konu olayda başvurucu, elinde bir bıçakla intihar etmek üzere trafik kavşağında yürümekteyken haberi olmadan kendisini kaydeden kameralar ile tespit edilerek polisler tarafından hastaneye götürülmüştür. Ancak başvurucunun görüntüleri daha sonra yazılı ve görsel basına dağıtılmıştır. Görüntüler başvurucunun yüzü kapatılmadan yayımlanmıştır. Mahkeme söz konusu görüntülerin ilgilinin beklentisini aşacak şekilde topluma yayılıp yayılmadığını göz önünde bulundurarak başvurucunun özel hayatına müdahale edildiğini kabul etmiştir.^[108] Mahkeme Z/. Finlandiya kararına atıfta bulunarak kişisel verilerin korunmasının kişinin özel hayata saygı hakkının kullanılmasında temel bir öneme sahip olduğunu ve bu yüzden, iç hukukun, Sözleşmenin 8. maddesinde sağlanan garanti- lere aykırı olabilecek açıklamaları engellemek için gerekli önlemler alması gerektiğini belirtmiştir.^[109] Müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığına ilişkin değerlendirmede özel hayata müdahalede görsel medyanın gücüne vurgu yapılarak müdahalenin ciddiyeti ortaya konulmuş; diğer yandan da başvuru sahibinin bu olayda bir suçtan dolayı suçlanmadığını, bu nedenle, bu olayda bir suçun açıklanmasının söz konusu olmadığını altı çizilmiştir.^[110] Bununla beraber, kararda, Belediye'nin hedeflediği amaçlara ulaşmak için önünde başvuru sahibinin kimliğini polisle işbirliği yaparak öğrenmek ve görüntüleri yayınlamadan önce rızasını almak ya da görüntüleri

[106] AİHM, Peck v. United Kingdom, B. N. 44647/98, 28.01.2003.

[107] AİHM, Peck v. United Kingdom, B. N. 44647/98, 28.01.2003, para. 60.

[108] AİHM, Peck v. United Kingdom, B. N. 44647/98, 28.01.2003, para. 62.

[109] AİHM, Peck v. United Kingdom, B. N. 44647/98, 28.01.2003, para. 77-78.

[110] AİHM, Peck v. United Kingdom, B. N. 44647/98, 28.01.2003, para. 79.

medya ile paylaşırken başvurucunun maskeleyerek gibi başka seçenekler de olduğuna da işaret edilmiştir. Dolayısıyla, söz konusu ifşayı haklı gösterebilecek bir herhangi bir neden olmadığı gibi bu görüntülerin açıklanmasında yeterli güvenceler de sağlanmamıştır.^[111] Mahkeme, bu değerlendirmeler çerçevesinde, başvuru sahibinin görüntülerinin yazılı ve görsel bazı medya organlarında maskelenmeden yayınlanmasına ilişkin olarak, Sözleşmenin 8. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir.^[112]

[111] Dülger, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, s. 120.

[112] AİHM, Peck v. United Kingdom, B. N. 44647/98, 28.01.2003, para. 87.

SONUÇ

Anayasa'nın 20/3. maddesinde koruma altına alınan kişisel verilerin korunması hakkı, kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi kapsamaktadır. 07.04.2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Kanunu da anayasal bu hakkın korunmasına ve kullanılmasına ilişkin ayrıntılı hükümler getirmiştir. Bu hükümler, veri işleme sürecine dahil olan verinin kaydedilmesi, muhafazası, aktarılması, silinmesi gibi bir çok faaliyeti konu almaktadır.

Kişisel verilerin korunması hakkı, bireyi hem özel sektör hem de kamu sektöründe ortaya çıkabilecek hukuka aykırılıklara karşı korumaktadır. Kanun'un genel gerekçesinde, kanunun amacının günümüzde bilişimin ilerlemesinin bir sonucu otomatik yollarla sıklıkla işlenen kişisel verilerin hem özel sektör hem de kamu sektörü karşısında korunması olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, kanunda öngörülen usul ve esaslar kamu kuruluşları için de geçerlidir.

Kişisel verilerin üçüncü kişilere açıklanması, kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında korunan faaliyetlerden biridir. Dolayısıyla bir kişisel veri hukuka uygun olarak kaydedilmiş olsa da, bu verinin yetkisiz kişilerce öğrenilmesi kişisel verilerin korunması hakkını ihlal edebilecektir. Bu kapsamda, kamu kurum ve kuruluşları tarafından kaydedilen verilerin güvenliğinin sağlanması önemli bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Zira kamu kurum ve kuruluşları kamu yararını sağlamak amacıyla çok sayıda kişisel veriyi işlemektedir. Üstelik 6698 Sayılı Kanun'un 5. maddesinde kanunlarda açıkça öngörülmesi halinde kişisel verilerin, veri sahibinin rızası olmaksızın işlenebileceği belirtilmekte ve kamu kurum ve kuruluşları genellikle kanunlarda açıkça öngörülen bu hallerde veri sahibinin rızası olmadan veri işleyebilmektedir. Bundan başka, Kanun'un 28. maddesinde bu Kanun'un uygulanmayacağı istisna halleri düzenlenmiştir. Buna göre, kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi (28/1-a) hali tam istisna, kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması (28/2-a), kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanılarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin

yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması (28/2-c) halleri de kısmi istisna kapsamındadır. Bu bakımdan, devlet tarafından işlenen kişisel verilerin üçüncü kişilere açıklanması konusunda kanun kapsamına girmeyen hallerde anayasal güvenceler ön plana çıkmaktadır.

Kişisel verilerin açıklanması, verilerin üçüncü kişilerin erişimine açık hale getirilmesi ve verilerin doğrudan aktarılması şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu kapsamda, idari ya da yargısal süreçlerde verilerin güvenliğinin sağlanması ve bu verilerin yetkisiz kişilerce öğrenilmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu süreçlerde, işlenen verilerin genellikle sağlık, ceza mahkûmiyeti gibi hassas nitelikli veriler olduğu dikkate alındığında bu korumanın taşıdığı önem daha net ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, kamusal makamlar tarafından işlenen verilerin aktarılması noktasında yeterli güvencelerin oluşturulması ve yetkili kurum ve kuruluşların bu güvencelere uygun davranmasının sağlanması da üzerinde durulması gereken bir meseledir. Zira kamu kurum ve kuruluşları arasında kamu yararının gerçekleştirilmesi amacıyla çok fazla bilgi akışı sağlanmaktadır. Ancak yargı kararlarında bu bilgi akışı sağlanırken kişisel verilerin korunması konusunda özenli olunması gerektiği ortaya koyulmuştur. Buna göre, verilerin kaydedilme amacı dışında kullanılmaması, bir süre sonra silinmesi ya da zorunluluk olmadıkça paylaşılmaması gerektiği ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

KİTAP, MAKALE VE RAPORLAR

Aktaş, Batuhan, **Özel Hayatın Gizliliğini İhlal** (İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Açısından), Der Yayınları, İstanbul 2017.

Başalp, Nilgün, **Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004.

Bem Markiyan, **Overview of therecent ECHR case-law related to data protection**, Council of Europe, 2019.

Bygrave, Lee A., Data Protection Pursuant to the Right to Privacy in Human Rights Treaties, **International Journal of Law and Information Technology**, 1998, V. 6, pp. 247–284.

Çekin, Mesut Serdar, **6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019

Dülger, Murat Volkan, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, Hukuk Akademisi, İstanbul, 2019.

Dülger, Murat Volkan, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (1)**, Bahar 2018, s. 71-143.

Hunt, Chris DL, **Conceptualizing Privacy and Elucidating Its Importance: Foundational Considerations for the Development of Canada’s Fledging Privacy Tort**, 2011, <https://www.queensu.ca>

Kazemi, Robert, **General Data Protection Regulation**, Tr edition, Hamburg, 2018.

Fuster, Gloria Gonzalez, **The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU**, Springer Science & Business, 2014.

Gümüş, A. Tarık. **Devletin Pozitif Yükümlülükleri Ekseninde Özel Hayata Saygı Hakkı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Işık Kama, Sezen, **Avrupa Veri Koruma Hukukuna Anayasal Bir Bakış**, On İki Levha Yayıncılık, 2020

Karahanogulları, Onur, “Güvenlik Soruşturması”, **AÜ SBF Dergisi**, Cilt: 53, Sayı: 1-4, 1998.

Küzeci, Elif, **Kişisel Verilerin Korunması**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2010.

Lynskey, Orla, **The Foundations of EU Data Protection Law**, Oxford University Press, Oxford, 2015.

Özdemir, Hayrünnisa, **Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması**, Seçkin Yayınları, Ankara 2009.

Sabuncu, Yavuz, “Alman Anayasa Yargısında Geçici Tedbir Kararı”, **Amme İdaresi Dergisi**, s.76-86.

Schabas, William A., **The European Convention on Human Rights**, Oxford, 2015.

Şimşek, Oğuz, **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

Yüksel, Saadet, **Özel Yaşamın Bir parçası Olarak Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Gizliliğine Önleyici Denetimle Müdahale**, İstanbul, Beta Basım, 2012.

Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, KVKK Yayınları, Ankara, 2018.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, **Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları**, S. 2013/3, T. 27.11.2013.

Yılmaz, Sabire Sanem, **Tıp Alanında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Olarak Verilmesinin Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 2014.

KARARLAR

AİHM, **Leander v. Sweden**, B.N. 9248/81, 26.03.1987

AİHM, **Niemietz v. Germany**, B.N. 13710/88, 16.12.1992.

AİHM, **Z v. Finland**, B.N. 22009/93, 25.02.1997

AİHM, **M. S. v. Sweden**, B.N. 20837/92, 27.08.1997

AİHM, **Peck v. United Kingdom**, B.N. 44647/98, 28.04.2003.

- AİHM, **Craxi v. Italy (2)**, B. N. 25337/94, 17.7.2003
- AİHM, **Panteleyenکو v. Ukrayna**, B.N. 11901/02, 29.06.2006
- AİHM, **L.L. v. France**, B.N. 7508/02, 10.10.2006
- AİHM, **I v. Finland**, B.N. 20511/03, 17.7.2008.
- AİHM, **S. and Marper v. United Kingdom**, B. N. 30562/04, 30566/04, 4.12.2008
- AİHM, **C.C. v. Spain**, B.N. 1425/06, 6.10.2009.
- AİHM, **M.M. v. United Kingdom**, B. N. 24029/07, 13.11.2012
- AİHM, **Avilkina and Others v. Russia**, B.N. 15.85.09, 6.06.2013
- AİHM, **Soro v. Estonia**, B.N. 22588/08, 3.9.2015
- AİHM, **Apostu/Romanya**, B. N. 22765/12, 3.2.2015.
- AİHM, **Y.Y v. Russia**, B. N. 40378/06, 23.02.2016
- AYM, **Ercan Kanar Başvurusu**, B.N. 2013/533, 9.1.2014
- AYM, **Tuğba Arslan Başvurusu**, B.N. 2014/256, 25.06.2014
- AYM, **Halime Sare Aysal Başvurusu**, B. N. 2013/1789, 11.11.2015
- AYM, **Mehmet Seyfi Oktay Başvurusu**, 2013/6367, 10.12.2015
- AYM, **B.K. Başvurusu**, B.N. 2014/14189, 25.10.2017
- AYM, **T.A.A. Başvurusu**, B.N. 2014/19081, 1.2.2017
- AYM, **Nurcan Belin Başvurusu**, B.N. 2014/14187, 10.1.2018
- AYM, **Turgut Duman Başvurusu**, B.N. 2014/15365, 29.5.2019
- AYM, **Fatih Saraman Başvurusu**, B.N. 2014/7256, 27.2.2019
- AYM, E. 2013/122, K. 2014/74, 9.04.2014.
- AYM, E. 2014/122, K. 2015/123, 30.12.2015
- AYM, E.2016/125, K.2017/143, 28.09.2017
- AYM, E. 2018/73, K. 2019/65, 24.7.2019
- AYM, E. 2017/16, K. 2019/64, 24.07.2019